

**Váltott gondoskodás,
avagy a szülők válnak, a gyermek NEM!**

2022. április 14.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	2
1. Irányadó jogforrások	4
1.1. Nemzetközi és európai uniós jogforrások	4
1.2. Nemzeti jogforrások	6
2. A szülői felügyelet szabályozása.....	8
2.1. A szülői felügyelet szabályozásának alakulása a Csjt.-ben és a Ptk.-ban	8
2.2. A szülői felügyelet gyakorlása során érvényesülő elvek.....	9
2.3. A szülői felügyelet gyakorlása a szülők megállapodásának, valamint a bíróság döntésének fényében.....	11
3. A váltott gondoskodás	15
3.1. Váltott gondoskodás a Ptk. tükrében	16
4. A külföldi gyakorlat kialakulása	23
5. Érvek és ellenérvek	26
Záró gondolatok	28
Forrásjegyzék	30

Bevezetés

Mára a család és ezen belül is elsősorban a gyermekek védelme olyan esszenciális követelménnyé vált, amelyet a társadalom tagjai joggal támasztanak a jogalkotással szemben. Ezt a megkülönböztetett figyelmet indokolja, hogy maga a család és annak közege biztosítja a gyermek felnevelkedésének legkedvezőbb feltételeit. Mind a jogalkalmazás, mind a jogalkotás és annak fejlődő tendenciái ezen érdekek oltalmazását a mai napig fontos feladatnak tekintik. Ezen érdekek védelmének szem előtt tartása mellett azonban szembe kell nézni azzal az egyre gyakoribb problémával is, hogy a házasságok egy része megromlik, melynek következtében a család egysége megbomlik. Az így kialakult helyzetre tekintettel pedig fokozott figyelmet kell fordítani a gyermekek sorsára. A megszokott családi közeg felbomlása bizonytalanságot, válságot idézhet elő a gyermek életében, és mindemellett a gyermek egész életét meghatározó módon befolyásolhatja személyiségfejlődését is. Az eljáró bíróságok ezért a házassági bontóperek során mindig vizsgálni kötelesek, hogy lehetséges-e a család egységének helyreállítása. Ugyanakkor, ha a házasság helyreállítására, annak végleges és helyrehozhatatlan megromlása következtében nincs lehetőség, arra kell törekedni, hogy a házasság és a családi életközösség megszűnése ne vezessen arra, hogy a gyermek bármelyik szülőjétől érzelmileg elszakadjon.¹ Az érzelmi elszakadás megelőzésre szolgálhat a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban Ptk.) családjogi vonatkozású módosítása, melynek következtében 2022. január 1-től módosultak a Családjogi Könyv közös szülői felügyeletet érintő rendelkezései, melynek értelmében a polgári peres eljárás során a bíróság már az egyik szülő egyoldalú kérelmére is határozhat arról, hogy a szülői felügyelet a szülők életközösségének megszűnését követően is közös marad.²

Az említett változás mellett, a gyakorlatban már korábban megjelenő, azonban jogszabályi szinten még nem érvényesülő tendenciát is nevesít a törvény, az ún. váltott gondoskodás intézményét. Az új szabályozás Ptk.-ban történő megjelenését részben a jogszabályi háttér hiánya indokolta, ugyanis a törvény eddig nem rendelkezett arról, hogy pontosan mit is kell váltott gondoskodás alatt érteni, részben a társadalmi változások, külföldi tapasztalatok eredményezték a közös szülői felügyelet és váltott gondoskodás bíróság általi elrendelhetőségének bevezetését.³ Varga Judit, Igazságügyi miniszter szavait idézve: „A közös szülői felügyelet és a váltott gondoskodás biztosítja azt, hogy, ha mindkét szülő alkalmas a

¹ 17. számú Irányelv a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról.

² Ptk. 4:167.§ (1) bekezdés.

³ Ptk. 4:164.§ (1) bekezdés.

gyermek gondozására, a gyermeknek ne kelljen elválnia egyik szülőjétől sem, a gyermek mindkét szülőjével azonos intenzitású, bensőséges kapcsolatban maradhasson.”⁴

Dolgozatomban a váltott gondoskodás jogi szabályozásának és gyakorlati érvényesülésének vizsgálatát tűztem ki célul, melyek tanulmányozása során több európai ország gyakorlatát is górcső alá veszem. Célom, hogy választ kapjak arra a központi kérdésre, hogy valóban a gyermekek érdekét szolgálja-e a váltott gondoskodás törvényben szabályozott lehetősége.

⁴ Közös szülői felügyelet és a váltott gondoskodás – a gyermekek érdekében módosul a Polgári Törvénykönyv. <https://www.jogiforum.hu/hir/2021/10/19/kozos-szuloi-felugyelet-es-a-valtott-gondoskodas-a-gyermekek-erdekeben-modosul-a-polgari-torvenykonyv/> (Letöltve: 2022.02.24.)

1. Irányadó jogforrások

A gyermeki jogok védelmének kulcsfontosságát egyértelműen alátámasztja maga a gyermekkor, hiszen a kiskorú gyermekek a társadalom egyik legkiszolgáltatottabb tagjai. A kiskorú gyermekek védelmét mind a nemzetközi, az európai uniós és a hazai szabályozás is következetesen szem előtt tartja. Jelen fejezet a témához kapcsolódó jogforrásokat veszi számba.

1.1. Nemzetközi és európai uniós jogforrások

A gyermekek jogaira és védelmére vonatkozó alapvető nemzetközi dokumentumok közül elsőként a Gyermekek Jogairól szóló 1989. évi Egyezményt kell megemlíteni. A Gyermekjogi Egyezményt az ENSZ 1989-ben New Yorkban fogadta el, melyet hazánkban az 1991. évi LXIV. törvény⁵ hirdetett ki. A New Yorki Egyezmény az első olyan gyermek – jogi dokumentum, amely átfogóan foglalkozik a gyermeki jogokkal és emellett jelentőségét igazolja az is, hogy kötelezettségeket támaszt, így kötelezi a részes államokat arra, hogy a benne foglaltakat betartsák, illetve betartassák. Kiemelkedő státuszát támasztja alá az is, hogy egyike a legtöbb állam által elfogadott nemzetközi emberi jogi dokumentumoknak.⁶ Az Egyezmény célja a védelem és a támogatás mellett, hogy gondoskodjon a gyermekkor sajátosságai miatti jogi és szociális eszközökről, garanciákról. Mindezek mellett célként jelenik meg benne az a gondolat is, hogy elősegítsék a gyermekek felkészülését az önálló életre.⁷ A dolgozat által vizsgált témakörben az Egyezmény a szülők közös felelősségének elismerését deklarálja. A 18. cikk értelmében a részes államoknak biztosítaniuk kell azon elv érvényesülését, miszerint a szülőknek közös a felelőssége mind a gyermek neveléséért, mind fejlődésének biztosításáért. Fontos tisztázni, hogy ez a közös felelősség nem feltétlen jelenti a szülők közös szülői felügyeletét, de azt igen, hogy a gyermek életében mindkét félnek jelen kell lennie.⁸ Úgy gondolom, hogy ezen elv érvényesülését is elősegítheti a váltott gondoskodás szabályozása.

⁵ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről.

⁶ SZEIBERT Orsolya: Gyermeki jogok, in Lamm Vanda (szerk.): *Emberi Jogi Enciklopédia*, 2018, HVG-ORAC, Budapest, 336. o.

⁷ FILÓ Erika, KATONÁNÉ PEHR Erika: *Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem*, 2015, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 25. o.

⁸ SZEIBERT Orsolya: Együtt a házasság felbontása után is? A közös szülői felügyelet és a váltott elhelyezés európai tendenciái, in *Családi Jog*, 2012/4. szám, 3. o.

Az 1950-ben, Rómában elfogadott Emberi Jogok Európai Egyezménye szintén foglalkozik családjogi kérdésekkel. A magán- és családi élet tiszteletben tartásához való joggal kapcsolatban a 8. cikk megállapítja, hogy mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák. A dolgozat témájának szempontjából a Hetedik Kiegészítő Jegyzőkönyvet kell górcső alá venni, ugyanis annak 5. cikke a házastársak egyenjogúságát deklarálja. A cikk értelmében a házastársaknak egyenlő jogaik vannak és felelősségük is egyenlő az egymás közötti viszonyaikban, valamint a gyermekeikkel való kapcsolatukban is, mind a házasság ideje alatt, mind annak felbontása esetében is.⁹

A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában megfogalmazásra kerülő klasszikus szabadságjogok mellett a nemzetközi dokumentum a kiskorúak számára is deklarál bizonyos alapjogokat. Az Egyezségokmány kitér a házasság felbontásának esetére is, mely során rendelkezni kell a gyermek szükséges védelméről. Az, hogy az egyezmény már kiemelten foglalkozott a házasság felbomlásával érintett gyermekek védelmével, azt az 1900-as évek eleje óta folyamatosan megfigyelhető felbomló házasságok száma indokolta.¹⁰

A Gyermekek Jogainak Gyakorlásáról szóló 1996. évi Egyezmény, a gyermekek mindenekfelett álló érdekének érvényre juttatása szempontjából tartja szükségesnek, hogy a gyermekek valóban gyakorolhassák jogaikat az őket érintő, így a családjogi vonatkozású eljárásokban is. Ennek megvalósulásához azonban mindenképp biztosítani kell a gyermekek számára, hogy véleményüket kinyilváníthassák az eljárás során.¹¹ A véleménynyilvánítás fontossága a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perek során is kiemelt jelentőségű, melynek ismertetésére a későbbiekben kerül sor.

Szintén az Európa Tanács égisze alatt került elfogadásra, a szülői jogállás keletkezéséről és annak jogkövetkezményeiről szóló Fehér Könyv, mely elveket fogalmaz meg a szülői felelősséggel kapcsolatosan. Ezen elvek értelmében az a kívánatos, hogy a szülői felelősség mindkét szülőt megillessen, így azon rendszer megvalósítását tekintik megfelelőnek, amikor is a közös szülői felelősség akkor is fennmarad, amikor a szülők már nem élnek együtt. Ez alól csak az jelenthet kivételt, ha ez a megoldás nem felel meg a gyermek mindenekfelett álló érdekének.¹²

⁹ SZEIBERT Orsolya: *A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában*, 2014, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 19. o.

¹⁰ REIDER NÉ DR. BÁNKI Erika: *A gyermekek érdeke a felbomló családban*. Doktori értekezés, 2014, Győr, 51-52. o. https://doktiskjog.sze.hu/images/RBE_%c3%a9rtekez%c3%a9s.pdf (Letöltve: 2022.02.28.)

¹¹ SZEIBERT: *Együtt a házasság felbontása után is? A közös szülői felügyelet és a váltott elhelyezés európai tendenciái*, i.m. 4-5. o.

¹² SZEIBERT: i.m. 4. o.

A 2003-ban elfogadásra kerülő, a gyermekekkel való kapcsolattartásról szóló Egyezmény, a gyermekek érdekében szabályozza a gyermek és elsősorban azon szülője közötti kapcsolattartást, aki gyermekével nem él együtt. Ahogy az az Egyezmény megnevezéséből is kiolvasható, az elsősorban a kapcsolattartást szabályozza, azonban az Egyezményhez tartozó kommentár már kifejezetten említi azt is, hogy a személyes érintkezést azon esetekben is biztosítani kell, ha a szülők váltott gondoskodásban, illetve osztott felügyeletben állapodnak meg. Ezen szabály indokoltságát az támasztja alá, hogy váltott gondoskodás esetében a gyermek egyszer az egyik szülőnél, máskor a másik szülőnél tartózkodik.¹³

Ugyan az Európai Unió Alapjogi Chartája új korszakot jelentett a gyermekjogok terén, azonban nem eredményezett lényegi újítást az EJEE-hez, illetve a Gyermekeji Egyezményhez képest. Az Alapjogi Charta jelentősége abban ragadható meg leginkább, hogy megvalósította a gyermeki jogok uniós dimenzióját, valamint azok uniós jogban való számonkérhetőségének módját.¹⁴ A 24. cikk a gyermeki jogokkal kapcsolatosan három fontos elvet is rögzít: a véleményük életkoruknak és érettségüknek megfelelő, szabad kifejezéséhez való jogot, a legfőbb, mindenek felett álló érdekük elsődleges szempontként való figyelembevételéhez való jogot, a velük kapcsolatos tevékenység során, illetve a mindkét szülővel való rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolattartáshoz való jogot.¹⁵

1.2. Nemzeti jogforrások

Belső jogunkban, a gyermeki jogok szabályozása körében nem csak a fent említett nemzetközi dokumentumok tudják kifejteni hatásukat. A hazai jogforrások első pilléréként Magyarország Alaptörvénye említendő, mely biztosítja a családok és gyermekek védelmét, támogatja a gyermekvállalást.¹⁶ A XVI. cikk deklarálja, hogy minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. A közös szülői felügyelet és a váltott gondoskodás szempontjából releváns kötelezettségként jelentkezik, hogy a szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni. Ez a kötelező gondoskodás ugyancsak azt erősíti, hogy a házasság felbontását követően is részt kell vennie a

¹³ SZEIBERT: *A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában*, i.m. 162. o.

¹⁴ BEREZKI Ildikó: *Gyermekeji jogok és szülői felelősség nemzetközi magánjogi perspektívából*. Doktori értekezés, 2020, Budapest, 7-8. o. https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Berezki_Ildiko_tezismk.pdf (Letöltve: 2022.03.01.)

¹⁵ *Kézikönyv a gyermekjogokra vonatkozó európai jogról*. Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége/Európa Tanács, 2015, 21. o. https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_rights_child_HUN.pdf (Letöltve: 2022.03.01.)

¹⁶ Magyarország Alaptörvénye, L) cikk.

különélő szülőnek a gyermek éltében, melyre megfelelő lehetőséget biztosít a váltott gondoskodás intézménye.¹⁷

A Ptk. szintűgy tartalmaz családjogi alapelveket, melyek között természetesen megjelenik a gyermeki érdekek védelme. A törvény alapvető szinten rögzíti, hogy a családi jogviszonyokban a gyermekek érdeke és jogai fokozott védelemben kell, hogy részesüljenek. A gyengébb fél védelmének elve szintén a családjogi alapelvek körét bővíti, mely alapvető szintén vonatkoztatható a kiskorú gyermekekre is. Alapvető gyermeki jogként jelenik meg a gyermek saját családjában való nevelkedésének joga, azonban ha ez nem adatik meg számára, akkor is biztosítani kell, hogy lehetőleg családi környezetben nőjön fel és korábbi családi kapcsolatait megtarthassa.¹⁸ A gyermek érdekének szem előtt tartása a szülői felügyelet gyakorlása során is kiemelkedő jelentőségű, hiszen ez az érdek jut kifejezésre a Családjogi Könyv azon rendelkezésében is, amely szerint a szülői felügyeletet a szülők a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődése érdekében, egymással együttműködve kötelesek gyakorolni. Azáltal, hogy a törvény kifejezetten nevesíti a szülők együttműködési kötelezettségét, egyúttal a gyermeki érdekek érvényesülését is nyomatékosítja, amely mind az életközösség fennállása alatt, mind annak megszakadását követően is elvárás. A gyermek érdekének védelmét biztosítja a törvény azon rendelkezése is, mely szerint a bíróság indokolt esetben a szülői felügyelettel összefüggő jogviták rendezése során kötelezheti a szülőket, hogy a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása, valamint az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében közvetítői eljárásen vegyenek részt.¹⁹

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.) kimondja, hogy ha az együtt élő vagy a különélő szülők a szülői felügyelet közös gyakorlása körébe tartozó kérdésekben nem tudnak egyezsége jutni, a gyámhivatal döntését bármelyik szülő kérheti (a lelkiismereti és vallásszabadság körébe tartozó kérdések kivételével).²⁰

¹⁷ Magyarország Alaptörvénye, XVI. cikk (1) és (3) bekezdés.

¹⁸ Ptk. 4:4.§, 4:2.§ (1)-(3) bekezdés.

¹⁹ FAZEKAS Ágota: A gyermeki jogok érvényesülése az új Polgári törvénykönyv Családjogi könyvében, in *Pro Futuro*, 2016/2. szám 44-45.o.

²⁰ 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról, 18.§ (1) bekezdés.

2. A szülői felügyelet szabályozása

A kiskorú gyermekeknek alapvető joguk van a nevelésre, gondozásra, valamint jogaik és érdekeik védelmére egyaránt. Egészen addig, amíg egy gyermek nem képes saját létfenntartását biztosítani, addig másoknak, elsősorban a szüleinek kell a gyermek gondozásáról, ellátásáról és neveléséről gondoskodniuk. A szülői felügyelet gyermek érdekeinek megfelelő gyakorlása alapvető követelmény a szülőkkel szemben. A szülői felügyelet gyakorlása során a gyermekek érdeke nem csak arra irányul, hogy mindennapi ellátásuk, gondozásuk megfelelő legyen, hanem arra is, hogy a szülőkkel szembeni megfelelő kapcsolatuk (szellemi és lelki kapcsolat) kialakuljon.²¹

Az elmúlt évtizedekben végbement szemléletbeli változások hatására a férfi-nő kapcsolat is gyökeres átalakuláson ment keresztül, mely változások természetesen hatással voltak a szülők jogainak gyakorlására is. A házasság szentsége átértékelődött, a megkötött házasságok is egyre bomlékonyabbá váltak, melynek következtében megkerülhetetlen kérdéssé vált a szülői felügyeleti jogszabályi rendezése.

2.1. A szülői felügyelet szabályozásának alakulása a Csjt.-ben és a Ptk.-ban

A szülői és gyermeki jogok terén hatalmas lépést jelentett a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény, azaz a Családjogi törvény (továbbiakban: Csjt.) megalkotása. Hatálybalépésével a szülői hatalom kifejezést szülői felügyeletre változtatta át, a házastársakat pedig egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel ruházta fel, így eredményezve az anya háttérbe szorítottságának megszüntetését is. Ennek megfelelően a szülői felügyeleti jogok gyakorlása mindkét szülő feladatává vált. A megteremtett egyenlőség felbomlásához vezethetett, ha a szülők életközössége megszűnt, ugyanis ezt követően az a szülő volt jogosult a szülői felügyeleti jogok gyakorlására, akinél a gyermeket elhelyezték.²² A különélő szülő tekintetében csak a láthatás joga érvényesült, így gyakorlatilag csupán kötelezettségek terhelték.²³ Lényeges változást jelentett 1995-ben a szülői felügyeleti jogok gyakorlása körében a közös szülői felügyeleti jog lehetősége, melynek értelmében a bíróság a gyermek

²¹ FILÓ Erika, KATONÁNÉ PEHR Erika: *Gyermei jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem*, i.m. 79-80. o

²² VISONTAI-SZABÓ Katalin: A szülői felügyelet tartalmának és rendezésének jogtörténeti fejlődése Magyarországon a 19-20. században, in *Diké*, 2019/1. szám, 131.o., 133-134. o.

²³ A szülő és gyermek közötti kapcsolattartás mindkét fél oldalán megjelenik. Addig, amíg a gyermek oldaláról nézzük, gyermeki jogként beszélhetünk róla, azonban a szülő oldaláról nézve felelősségről, kötelezettségről beszélünk, a szülői felügyelet részeként.

elhelyezésétől függetlenül a szülők kérelmére közös szülői felügyeletet rendelhetett el, illetve jóváhagyhatta a szülők közös szülői felügyeletre vonatkozó egyezségét is.²⁴

A Ptk. legutóbbi módosítását megelőzően főszabály szerint a szülői felügyeletet a szülők közösen gyakorolták abban az esetben is, ha már nem éltek együtt és ez mindaddig érvényesült, amíg arról a szülők egyezsége vagy a bíróság ítélete másképp nem rendelkezett. Amennyiben a szülők mégsem tudtak megállapodni a gyermek feletti felügyeleti jog gyakorlásának kérdésében, a döntést a bíróságnak kellett meghozni, méghozzá választania kellett a két szülő közül, hogy melyiküket jogosítja fel a szülői felügyeleti jog gyakorlására. Tehát január 1-jét megelőzőleg a bíróságnak nem volt meg az a lehetősége, hogy a közös szülői felügyelet elrendeléséről döntsön, még abban az esetben sem, ha mindkét szülőt alkalmasnak találta a közös szülői felügyelet gyakorlására. Ebből adódóan számtalan esetben választania kellett a gyermek nevelésére alkalmas szülők között.

A Ptk. módosítás ugyanakkor már megteremti annak a lehetőségét, hogy a bíróság kizárólag az egyik szülő kérelmére is dönthessen a szülői felügyelet közös gyakorlásáról, amennyiben az a kiskorú gyermek érdekét szolgálja. A fentiek értelmében a bíróságnak mérlegelnie kell, hogy mi is szolgálja jobban a gyermek érdekét, a közös szülői felügyelet elrendelése vagy az egyik szülő által gyakorolt felügyeleti jog. A közös szülői felügyeleti jog bíróság általi rendezése során, a bíróság a gyermek érdekét szem előtt tartva elrendeleti, hogy a szülők a gyermekekről felváltva, azonos időtartamban gondoskodjanak. Az év elején hatályba lépett újítások kifejtésére alább kerül sor.²⁵

2.2. A szülői felügyelet gyakorlása során érvényesülő elvek

A Ptk. szabályozásának ismertetése előtt elengedhetetlennek érzem bemutatni az Európai Családjogi Bizottság²⁶ munkásságát, mely a szülői felelősség terén 2007-ben 39 elvet fogalmazott meg. Az Elvek a magyar jogban használt szülői felügyelet kifejezéssel szemben, a nemzetközi jogi környezetben ismertebb felelősség (responsibility) kifejezést alkalmazzák. A

²⁴ REIDERNÉ: *A gyermekek érdeke a felbomló családban*, i.m. 87. o.

²⁵ Változások a közös szülői felügyelet gyakorlásában 2022. január 1-jétől- Jogászvilág.

<https://jogaszvilag.hu/szakma/valtozasok-a-kozos-szuloi-felugyelet-gyakorlasaban-2022-január-1-jetol/>
(Letöltve: 2022.03.11.)

²⁶ Commission on European Family Law, CEFL. A Bizottság egy családjoggal foglalkozó egyetemi professzorok által létrehozott független szervezet, mely 2001-ben alakult meg. Célja nem más, mint a családjog európai harmonizációjának támogatása, a Bizottság az ún. Európai Családjogi Elvek kimunkálásával mintát nyújt az európai jogrendszerek számára. ZSÍROS ANNAMÁRIA: Az Európai Unió Családjoga és az azt szabályozó rendeletek fejlődése, in *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica*, 2014/32. szám, 520. o. <http://midra.uni-miskolc.hu/document/19889/13876.pdf> (Letöltve: 2022.03.11)

3:1 Elv adja meg a szülői felelősség fogalmát, mely a gyermek jólétének elősegítését és biztosítását célzó jogok és kötelezettségek összessége.²⁷ „Különösen idetartozik:

- a) gondozás, védelem és oktatás,
- b) személyes kapcsolatok fenntartása,
- c) tartózkodási hely meghatározása,
- d) vagyonkezelés és
- e) törvényes képviselő.”²⁸

A szülői felelősséggel kapcsolatos elvek, a közös szülői felügyeletet helyezik előtérbe, ugyanis a 3:10 elv értelmében sem a házasság felbontása, vagy érvénytelenítése, sem a szülők különélése nem érinti a szülői felelősség kérdését.²⁹

A Ptk. egyértelműen deklarálja, hogy a kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll, mely szülői felügyelet az imént ismertetett elvnek megfelelően³⁰ az alábbi jogokat és kötelezettségeket foglalja magába:

- a kiskorú gyermek neve meghatározásának joga
- gondozásának, nevelésének joga
- tartózkodási helye meghatározásának joga
- a kiskorú gyermek vagyona kezelésének joga
- a gyermek törvényes képviselőjének joga és kötelessége
- a gyámnevezésének és a gyámságból való kizárásának joga³¹

Nemzeti szabályozásunkban a szülői felügyelet elsődlegességét jogszabályok biztosítják, így ennek megfelelően ezen jogok csak akkor eshetnek korlátozás alá, ha az a gyermek érdekét szolgálja. Ez pedig összefüggésben áll azzal a korábban említett családjogi alapelvvel is, melynek értelmében a gyermeknek főszabályként joga van a saját családban való nevelkedéshez. A szülői felügyeleti jog korlátozását, illetve elvonását kivételes esetként szabályozza a törvény, melyre a bíróság vagy más hatóság törvényben meghatározott,

²⁷ GOTHÁRDI Enikő: A szülői felelősség fogalma, valamint a gyermek személyével kapcsolatos tartalma az Európai Családjogi Bizottság Elvei tükrében, in *Családi Jog*, 2019/3. szám, 38. o.

²⁸ Principles on parental responsibilities. 3:1 Elv- A szülői felelősség fogalma. <https://ceflonline.net/wp-content/uploads/Hungarian-translation-of-CEFL-Principles-on-parental-responsibilities.pdf> (Letöltve: 2022.03.11.)

²⁹ Principles on parental responsibilities. 3:10 Elv- A megszüntetés vagy különválás hatása. <https://ceflonline.net/wp-content/uploads/Hungarian-translation-of-CEFL-Principles-on-parental-responsibilities.pdf> (Letöltve: 2022.03.11.)

³⁰ Bár maguk az elvek nem kötelező erejűek.

³¹ Ptk. 4:146.§.

kivételesen indokolt esetben jogosult.³² Ez a kivételesség a magánszféra védelméből és az emberi méltóságból levezetett alapvető jog és ezt az alapvető jogot csak a gyermek érdeke írhatja felül, hiszen csak a kiskorú gyermek védelme érdekében kerülhet sor olyan intézkedésre, amely a szülők felügyeleti jogának korlátozásával jár.³³

A törvény a szülői felügyelet közös gyakorolhatóságának alapelvi szintű megjelenésével elismeri a szülői egyenjogúságot a gyermek nevelésével kapcsolatos kérdésekben. Megfelelve ezáltal a 4:147.§ (2) bekezdésben rögzített hangsúlyos elvnek, miszerint a szülői felügyelet gyakorlása során a szülők jogai és kötelezettségei egyenlők. Az egyenjogúság értelmében egyik szülő sem élvezhet előjogokat a másikkal szemben a szülői felügyeleti jogok gyakorlása terén sem a házasság fennállása alatt, sem annak megszűnésekor.³⁴

Alapelvi jelentőséggel bír a gyermekek érdekének elsőbbsége a szülői érdekekhez képest. A szülői felügyelet gyakorlását, valamint a gyermekneveléssel kapcsolatos valamennyi feladatukat a szülőknek a gyermek testi, értelmi és erkölcsi fejlődését szolgálva, egymással együttműködve kell biztosítaniuk. A bíróságok és hatóságok mellett a szülőket is terheli a gyermek meghallgatásának kötelezettsége, valamint az, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményét figyelembe vegyék az őt érintő esetekben. Meghallgatását azonban meg kell, hogy előzze a megfelelő informálás és tájékoztatás az őt érintő kérdésekkel kapcsolatba.³⁵ A fiatakorú gyermekek meghallgatásának és véleménynyilvánítási jogának fontossága, a váltott gondoskodás részletes ismertetése során kerül bővebb kifejtésre.

2.3. A szülői felügyelet gyakorlása a szülők megállapodásának, valamint a bíróság döntésének fényében

A törvény értelmében a szülői felügyeletet a szülők nem csak az életközösségük fennállása alatt gyakorolják közösen, hanem abban az esetben is, ha már nem élnek együtt. Ez alól természetesen kivételt képez a szülők ettől eltérő megállapodása, illetve a gyámhatóság vagy a bíróság eltérő rendelkezése is. A szülői felügyelet közös gyakorlásának elve, a Ptk.-ban rögzített új rendelkezés alapján az idei év elejétől már váltott gondoskodás formájában is

³² SZEIBERT Orsolya: *Családi Jogi*, 2018, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 208. o.

³³ MÉSZÁROS-BARCSA Ildikó Judit: *A családjog közigazgatási vetületei: különös tekintettel a szülői felügyelet rendezése és gyakorlása során felmerülő elméleti és gyakorlati kérdésekre*. Szakdolgozat, 2020, Budapest, 7. o. https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/Opuscula_Juv_Meszaros-Barcsa.pdf (Letöltve: 2022.03.15.)

³⁴ BARZÓ Tímea: A családjog alapelvei és érvényesülésük nehézségei, in *Miskolci Jogi Szemle*, 2017/1. különszám, 49.o.

³⁵ SZEIBERT Orsolya: *Családi Jogi*, i.m. 209. o.

megvalósulhat. A váltott gondoskodás megvalósulását úgy szabályozza a törvény, hogy a szülők felváltva, azonos időtartamban lesznek jogosultak és kötelesek a gyermek gondozására. Tehát mindaddig, amíg a szülői felügyelet gyakorlásáról a szülők meg nem állapodtak, vagy amíg döntést nem hoz a bíróság, a szülői felügyelet mindkét szülőt megilleti, arra tekintet nélkül, hogy házasságban élnek vagy sem. A szülők megállapodásukban a Csjt.-hez képest már szélesebb körben élvezhetik a választás lehetőségét, hiszen nem csak a közös szülői felügyelet vagy az egyik szülő felügyeleti jogának szünetelése közül választhatnak, hanem a különélő szülők a szülői felügyelettel kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket már meg is oszthatják egymás között. Megállapodásuk természetesen arra is irányulhat, hogy csak egyikük gyakorolja a szülői felügyeleti jogokat, és a törvény szerint ilyen megállapodásra utal, ha a gyermek hosszabb ideje háborítatlanul egyikük háztartásában nevelkedik.³⁶

Abban az esetben, ha a szülők nem tudnak kompromisszumra jutni a szülői felügyeleti jogok gyakorlásának kérdésében, akkor kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból a bíróság dönt arról, hogy melyik szülőt illeti majd meg a szülői felügyelet gyakorlásának joga. Ebben az esetben a bíróság tehát az egyik szülőt jogosítja fel a szülői felügyeleti jogok gyakorlására, és a gyermektől különélő szülő jogait a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések³⁷ kivételével nem gyakorolhatja. Lényeges újítást jelent a 4:167.§ (1) bekezdésének módosítása, mivel ennek fényében a bíróság már az egyik szülő kérelmére is dönthet a szülői felügyelet közös gyakorlásának elrendeléséről, ha az a kiskorú gyermek érdekében áll. A hatályos szabályozással ellentmondást mutat a Kúra 17. számú irányelve,³⁸ mely kimondta, hogy a közös szülői felügyelet gyakorlását a jogszabály csak a szülők közötti együttműködési készség és teljes egyetértés esetén teszi lehetővé. Az új szabály bevezetése a korábbiaktól eltérően, már nem követeli meg a közös kérelmet, pedig a korábbi gyakorlat alapját az a meggyőződés adta, hogy „a szülői felügyelet közös gyakorlása teljeskörű együttműködést, a gyermekkel kapcsolatos döntések közös meghozatalát jelenti, amely bármelyik szülő egyetértésének hiányában nem valósulhat meg.”³⁹

A Ptk. Családjogi Könyvének eredeti szabályozásában éppen erre tekintettel nem érvényesült az Európa számos más országában irányadó szabályozás, melynek értelmében a szülők

³⁶ REIDERNÉ: *A gyermekek érdeke a felbomló családban*, i.m. 95-96. o.

³⁷ A gyermek sorsát érintő lényeges kérdésnek tekintendő például: a kiskorú gyermek nevének meghatározása és annak megváltoztatása, a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének, huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése, állampolgárságának megváltoztatása, valamint iskolájának és életpályájának megválasztása is. Ptk. 4:175.§ (2) bekezdés.

³⁸ Az Irányelv a Ptk. hatályba lépése óta indult családjogi ügyekben a Kúria Polgári Kollégiumának 1/2014. számú PJE határozata alapján már nem alkalmazható, de a gyermek érdekét szolgáló szempontok jelenleg is meghatározzák az eljárás menetét.

³⁹ BH 2020.11.

házasságának felbontása nem érinti a közös szülői felügyeletet, és az fennmarad akkor is, ha valamelyik fél ellenzi, vagy ha hiányzik az együttműködési készség.⁴⁰ Az új rendelkezés helyes értelmezéséhez szem előtt kell tartanunk, hogy a törvény továbbra is a szülők megállapodását helyezi előtérbe a szülői felügyelet gyakorlásának rendezésénél. A szülő egyoldalú kérelme a bíróság döntési lehetőségeinek kiszélesítését biztosítja arra az esetre, ha mégsem jönne létre megállapodás a szülők között. Így, a január 1-jét követően indult eljárásokban a bíróság egyrészt dönthet úgy, hogy csak az egyik szülőt jogosítja fel a szülői felügyeleti jogok gyakorlására, vagy az egyik szülő kérelmére elrendelheti a szülői felügyelet közös gyakorlást. Az eljáró bíróságok már az új szabály bevezetése előtt is próbáltak megoldást találni a problémára, amikor a különélő szülőt a gyermeket gondozó szülővel azonos időtartamú kapcsolattartására jogosították fel, azonban a Kúria kimondta, hogy ez burkolt közös szülői felügyeletet eredményezett volna.⁴¹ A törvény szűkszavúan fogalmaz annak kapcsán, hogy a bíróságnak mit kell mérlegelnie a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése során. Döntése során vizsgálnia és mérlegelnie szükséges, hogy a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődése, azaz a gyermek kiegyensúlyozott élete miként biztosítható a legkedvezőbbben.

Ahogy a szülőket megilleti a váltott gondoskodásról való döntés joga, úgy a bíróság is elrendelheti azt, feltéve, ha a döntésében a közös szülői felügyelet mellett foglal állást. Elrendelésének esetére a törvény részletesen szabályozza azokat a kérdéseket, amelyekben bíróságnak döntenie kell, úgy, mint például a gyermek lakóhelyének kijelölése, vagy a szülők részéről történő önálló gondoskodás időtartamának mértéke. A bíróság döntésének lehetőségeiről, valamint a szabályozandó kérdésekről a dolgozat 3. fejezete ad részletes ismertetést.

A szülők közötti megállapodás hiányára tekintettel, a szülői felügyelet gyakorlásának bíróság általi rendezése során a bíróság feljogosíthatja a különélő szülőt a gyermek gondozásával, nevelésével összefüggő feladatok ellátására is. Így a külön élő szülő, a gyermek sorsát érintő lényeges kérdéseken túl is gyakorolhatja szülői felügyeleti jogait, sőt kivételesen a bíróság feljogosíthatja a vagyonkezelés és a gyermek vagyoni ügyeiben a törvényes képviselő teljes körű vagy részleges gyakorlására is. Ezek fényében jól látható, hogy a szülői felügyeleti jogok megosztásának lehetősége nem csak a szülők kiváltságaként jelentkezik, hanem arra a bíróság is jogosult. A szülői felügyeleti jogok ismertetett megosztására a kiskorú gyermek érdekében

⁴⁰ Ptk. Kommentár.

⁴¹ WOPERA Zsuzsa - A közös szülői felügyelet gyakorlásnak új perspektívái 2022. január 1-jétől. Magyar Jogász Egylet. <https://jogaszegylet.hu/jogelet/a-kozos-szuloi-felugyelet-gyakorlasnak-uj-perspektivai-2022-januar-1-jetol/> (Letöltve: 2022.03.17.)

kerülhet sor, azonban lényeges kiemelni, hogy a gyermek érdeke akár a különélő szülő jogainak korlátozását is megkívánhatja. A bíróság ilyen esetben a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben való döntés jogát korlátozhatja vagy megvonhatja.⁴²

A szülők válását, életközösségük megszakadását követően, a kiskorú gyermek kiegyensúlyozott fejlődését biztosítani szolgáló szülői felügyeleti jogok rendezésének kérdése a családjogi jogviszonyok egyik legjelentősebb változásokon keresztülment területe. Ezt támasztja alá a korábban ismertetett, jelentős újítást bevezető módosítás, miszerint már az egyik szülő kérelmére is elrendelhető a közös szülői felügyelet. Szintén az új rendelkezések sorát bővítette, a dolgozat központi pontját jelentő váltott gondoskodás jogszabályban lefektetett szabályainak megjelenése is.

⁴² Ptk. 4:167/A. § - 4:168. §.

3. A váltott gondoskodás

A közös szülői felügyelet sajátos formájaként megjelenő váltott gondoskodás intézménye nem számít új jelenségnek, hiszen Európa szerte már több országban is bevett gyakorlatként van jelen, igaz jelentős eltérés mutatkozik a megvalósulását tekintve. A korábban ismertetett Európai Családjogi Bizottság által megfogalmazott Elvek között is találunk olyat, amely már a váltott elhelyezés intézményével is foglalkozik. A Bizottság a váltott gondoskodás megvalósulására a szülők megállapodása, valamint a hatóság döntése alapján is lehetőséget lát. A 3:20 elv meghatározza azokat a tényezőket is, amelyeket a bíróságnak figyelembe kell vennie, ha jóváhagyja, illetve ha elrendeli a közös szülői felügyelet ezen szorosabb formáját.⁴³ A hazai viszonyokat vizsgálva megfigyelhető, hogy a gyakorlatban már itthon is megjelent a gyermek váltott elhelyezése, azonban jogi szabályozásáról csupán az idei év kezdetétől rendelkezik a Ptk. A hazai szabályozás és a külföldi gyakorlat bemutatása előtt, dolgozatomban elsőként a váltott gondoskodás fogalmi elemeit vizsgálom.

A házasság felbontását, illetve az életközösség megszakadását követően a szülők köthetnek olyan megállapodást, valamint a bíróság elrendelhet olyan megoldást, hogy a gyermek felváltva, közel azonos időtartamban tartózkodik mindkét szülőnél. Ebben az esetben nem kapcsolattartásról beszélünk, hiszen a gyermek már mindkét szülővel érdemben azonos időt tölt el, a szülői felügyeleti jog ennek értelmében teljesértékűvé válik. Megvalósulásának előfeltétele természetesen a közös szülői felügyelet fennmaradása, amely jogilag ugyan teljes egyenlőséget garantál a szülők között, azonban nem feltétlenül biztosítja az azonos szülői felelősség tényleges megvalósulását. Ez a probléma vezetett el ahhoz, hogy ne csak jogilag, hanem fizikailag is teljes legyen a szülők közötti egyenlőség, melyet a váltott gondoskodás megfelelően biztosít is. A közös szülői felügyelet fennmaradása mellett szintén alapfeltételként kell teljesülnie annak, hogy mindkét szülő alkalmas, valamint hajlandó is legyen a gyermek nevelésére. Összességében elmondható, hogy ez a lehetőség már egyértelműen azt eredményezi, hogy a gyermek számára a házasság felbontása nem jár azzal a hátránnyal, hogy egyik szülőjétől el kellene válnia. Az intézmény megvalósulása olyan, a gyermektől külön élő szülők érdekében alakult ki, akik azt akarták elérni, hogy a jog is ismerje el, hogy nem csak

⁴³ Principles on parental responsibilities. 3:20 Elv (2) – Tartózkodási hely. <https://ceflonline.net/wp-content/uploads/Hungarian-translation-of-CEFL-Principles-on-parental-responsibilities.pdf> (Letöltve: 2022.03.11.)

hétvégi szülők akarnak lenni, hanem olyanok, akik továbbra is valódi szülő – gyermek kapcsolatot kívánnak fenntartani.⁴⁴

Tehát váltott gondoskodás alatt azt kell érteni, amikor a szülők saját otthonukban, egymást váltva, azonos időtartamban nevelik és gondozzák gyermeküket. Így a váltott elhelyezés lehetőséget biztosít arra, hogy mindkét szülő otthona a gyermek tartózkodási helyéül szolgáljon. Gyakorlati megvalósulását nézve, ha a gyermek egy vagy két hetet tölt az édesanyjával, akkor szintén egy vagy két hetet kell az édesapjával is eltöltenie. Lényeges kiemelni annak a fontosságát, hogy csak akkor valósulhat meg a gyermek váltott elhelyezése, ha ténylegesen ugyanannyi időt tölt el mindkét szülő háztartásában, hiszen ha ebben eltérés mutatkozik és jóval több időt tölt el az egyik szülővel, akkor az a megoldás már nem tekinthető váltott gondoskodásnak.⁴⁵

3.1. Váltott gondoskodás a Ptk. tükrében

A törvény kiegészítése mára már magától értetődővé teszi a joggyakorlat számára, hogy a szülői felügyelet közös gyakorlásának egyik módja a gyermekről való váltott gondoskodás. Az új szabályozás Ptk.-ban történő megjelenésére a dolgozat elején ismertetettek mellett azért is volt szükség, mert amíg ez nem volt egyértelmű, előfordult olyan eset is, hogy a szülői felügyeleti jogok gyakorlására feljogosított szülő mellett, a másik szülő olyan módon kérte a kapcsolattartás szabályozását, hogy a gyermek felváltva, azonos időtartamban legyen a szüleivel. Ez pedig burkolt közös szülői felügyeletet eredményezett volna.⁴⁶

A törvény egyértelművé teszi, hogy a szülői felügyeleti jogok közös gyakorlása esetén a váltott gondoskodás megvalósulhat egyrészt a szülők megállapodására, vagy a bíróság döntésére tekintettel is. A közös szülői felügyelet gyakorlásának rendezése során a bíróság csak a kiskorú gyermek érdekében figyelemmel hagyhatja jóvá, illetve rendelheti el a gyermek váltott elhelyezését. Ennek hiányában szabályoznia kell a gyermekkel való kapcsolattartás kérdését és döntenie kell a gyermek tartásáról is. Ha a bíróság döntése a váltott gondoskodás elrendelése mellett szól, akkor nyilvánvaló, hogy a körülmények széleskörű bírói mérlegelését követően csak akkor kerülhet erre sor, ha a bíró, a szülők és a gyermek meghallgatását követően meggyőződik arról, hogy valóban a váltott gondoskodás elrendelése a gyermek számára a

⁴⁴ SZEIBERT: *Együtt a házasság felbontása után is? A közös szülői felügyelet és a váltott elhelyezés európai tendenciái*, i.m. 1-2. o., 7. o.

⁴⁵ Változások a közös szülői felügyelet gyakorlásában 2022. január 1-jétől.

<https://jogaszvilag.hu/szakma/valtozasok-a-kozos-szuloi-felugyelet-gyakorlasaban-2022-januar-1-jetol/>
(Letöltve: 2022.03.11.)

⁴⁶ Ptk. Kommentár.

legkedvezőbb döntés. A váltott gondoskodást érintő döntése során a bíróságnak mérlegelnie kell, hogy a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődése miként biztosítható a legkedvezőbben. A bíróságnak a gyermek életét érintő minden körülményt fel kell tárnia és ezeket együttesen kell mérlegelnie, hiszen az egyes kiragadott körülmények túlértékelése vagy az esetleges szempontok figyelmen kívül hagyása akadályt jelenthet a gyermek érdekének megfelelő döntés meghozatala során. Többek között a vizsgálat tárgyát kell képeznie, hogy a szülők egyénisége, erkölcsi jellemzőik, életmódjuk alkalmassá teszik-e őket a gyermek nevelésére. Ezen túl szem előtt kell tartani, hogy mennyire őszinte a szülők gyermekhez való ragaszkodása, valamint a gyermek érzelmi állapotát, a szülőkhöz való kötődését is. Figyelembe kell venni továbbá a szülők nevelési képességét, anyagi helyzetét, valamint a lakhatási körülményeiket is.⁴⁷ Szintén vizsgálat tárgyává kell tenni a gyermek életkorát, a szülők közötti kommunikációs és együttműködési készséget, a lakóhelyek közti távolságot, illetve magának a gyermeknek a véleményét is. Az említett vizsgálandó szempontok már a CEFL által fentebb említett elvek között is szerepeltek.

A váltott elhelyezés talán egyik legfontosabb feltétele, hogy a szülők nem csak alkalmasak, de hajlandók is a gyermekük ugyanolyan intenzitású nevelésére. Hajlandók-e arra, hogy ugyanannyi, esetleg még több időt és energiát fordítsanak a gyermekükre, mint korábban. Olyan szülő esetében, aki a nála töltött idő alatt képtelen megfelelő időt fordítani a gyermekkel való foglalkozásra nem javasolt a váltott elhelyezés alkalmazása. A bírói mérlegelés során lényeges elemként jelentkezhet annak vizsgálata, hogy vajon mindkét szülő képes-e gyermeke tanulmányainak követésére és az abban való segítségre.⁴⁸

A gyermek életkorát tekintve a különböző szakmai vélemények között nagy az ellentét, ugyanis míg az egyik álláspont szerint a kicsi gyermeknek a róla elsődlegesen gondoskodó személyhez való biztos kapcsolata, kötődése miatt hátrányos a váltott gondoskodás, addig egy másik álláspont szerint a kisebb gyermekeknél akár jobban is működhet a váltott gondoskodás, mint a nagyobbaknál.⁴⁹ A francia bíróság gyakorlatában a pszichológusok kifejezetten ellenzik a váltott gondoskodás csecsemőkorban történő alkalmazását, sőt a szakemberek egy része, akár a gyermek hat éves koráig megtiltaná gyakorlati érvényesülését. Ezek alapján a váltott elhelyezés szempontjából talán a harmadik életév tekinthető a legmegfelelőbb életkornak a kiskorú gyermek tekintetében. Ugyanakkor ez nem azt jelenti, hogy a bíróság automatikusan

⁴⁷ 17. számú Irányelv a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról.

⁴⁸ CSEHI Zoltán (szerk.): *2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről Kommentárja*, 2021, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., 924. o.

⁴⁹ SZEIBERT Orsolya: A váltott gondoskodás szabályozása, elterjedtsége és a gyermekekre gyakorolt hatása, in *Családi Jog*, 2017/1. szám, 42-43. o.

elutasítaná a szülők kérelmét, ha ennél fiatalabb gyermekről lenne szó. Természetesen a gyermek megfelelő életkora a szakemberek adott helyzetre vonatkozó véleményének függvényében dönthető el.⁵⁰

Véleményem szerint a szülők közötti kommunikációs és együttműködési készség elengedhetetlen a váltott gondoskodás megvalósulása szempontjából, hiszen ez már nem csak egyszerű beszélőviszonyt igényel a szülőktől, hanem maximális együttműködési hajlandóságot is. Ismert azonban olyan álláspont is, amely szerint önmagában a jó kommunikáció hiánya nem akadály a váltott gondoskodásnak és éppen a szülők közötti rossz viszony az, ami szükségessé teszi ennek elrendelését. Hiszen ennek hiányában a gyermekkel élő szülő nem feltétlenül tenné lehetővé a másik szülővel való kapcsolattartást. Így külföldön a váltott gondoskodásban látják a szülők közötti konfliktusok enyhítésének eszközét.⁵¹

A szülők lakóhelye közötti távolság, valamint az otthonok közötti ingázás számos kérdést von maga után. A gyermek váltott elhelyezése tekintetében lényeges körülményt jelent, hogy mekkora távolságot érint a lakóhelyek közötti utazás. A francia gyakorlat vizsgálva általánosan elmondható, hogy a nagy földrajzi távolság elutasítási okként jelentkezik, hiszen bizonyos távolságok mellett elképzelhetetlen a gyermek rendszeres utaztatása, akár azért mert még túl kicsi gyermekről van szó, vagy azért, mert iskolai kötelezettségei miatt nem engedheti meg magának a több órás utazásokat. A döntés könnyebbé tétele kapcsán, azonban nehéz kritériummá tenni egy pontos távolságot, ugyanis a vizsgálatot végzők szerint egy lakóhelyen belül is előfordulhat, hogy a szülők lakása és az iskola távolsága nem teszi lehetővé a váltott elhelyezést. A vizsgálat eredménye szerint ugyanakkor még egy 30 km-es távolság sem jelenthet akadályt egy megfelelően működő váltott elhelyezésnek. Jól látható, hogy a döntést meghozó bírónak a váltott elhelyezést befolyásoló különböző körülményeket a maguk komplexitásában szükséges vizsgálnia.⁵²

A gyermek véleményének kifejtése a döntés kulcsfontosságú eleme lehet, hiszen a váltott elhelyezés a szülők mellett a gyermektől még nagyobb alkalmazkodási képességet követel meg, így minden esetben kellő körültekintéssel vizsgálandó, hogy miként képes alkalmazkodni a kialakuló helyzethez. Meghallgatása és véleménye így semmiképp sem hagyható figyelmen kívül a döntés során. A szülői felügyeleti jog gyakorlásának elvei között írja elő a Ptk., hogy a szülőknek tájékoztatniuk kell gyermeküket az őt érintő döntésekről, valamint biztosítaniuk kell,

⁵⁰ GYENGÉNÉ DR. NAGY Mária: Arany középút? – a váltott elhelyezés első tapasztalatai Franciaországban, in *Családi Jog*, 2006/2. szám, 38-39. o.

⁵¹ SZEIBERT: *A váltott gondoskodás szabályozása, elterjedtsége és a gyermekekre gyakorolt hatása*, i.m. 38-43. o.

⁵² GYENGÉNÉ: Uo.

hogyan az ítélőképessége birtokában lévő gyermekük a döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson, a törvényben meghatározott esetekben szüleivel közösen dönthessen. Emellett kötelezettségként rögzíti még a törvény, hogy a szülőknek a gyermekük véleményét korára és érettségére tekintettel megfelelő súllyal figyelembe kell venniük. Ítélőképessége birtokában pedig akkor van egy kiskorú gyermek, ha képes arra, hogy jogügyletei lényegét, azok következményeit átlássa, véleményt formáljon és azokat kifejezésre is juttassa.⁵³ A szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perekben a Ptk. különbséget tesz a 14 év alatti, illetve a 14. életévét betöltött gyermek meghallgatása között. Ha a per 14 év alatti gyermeket érint, indokolt esetben, vagy ha azt a gyermek maga kéri, közvetlenül vagy szakértő útján, a szülei meghallgatása mellett őt is meg kell hallgatni. A gyermek meghallgatásának indokoltsága a bíróság meggyőződésén múlik, mely mindenképp indokoltnak tűnik a szülők megegyezésének hiányában, de akár egyezségkötés esetén is, ha a bíróság a meglévő peradatok mellett sem tud állást foglalni.⁵⁴ A 14. életévét betöltött gyermek esetében, szülői felügyeletére és elhelyezésére vonatkozó döntés egyetértésével hozható. Kivételt képez azonban, ha választása a fejlődését veszélyezteti.⁵⁵ A szabályozás célja a 14. életévét betöltött gyermekek aktív részvételének biztosítása az életükkel kapcsolatos változások alakításában. A gyermek személyes meghallgatása során a bíróság a gyermek választása mellett, az őt befolyásoló tényezőkről és indokokról is tájékozódik. A gyermek véleménye, döntése szempontjai pedig elősegítik a bíró mérlegelését, meggyőződésének kialakítását. A szülők között létrejött egyezség esetén pedig annak megítélését, hogy az egyezség megfelel-e a gyermek érdekének, hiszen nem minden a szülők által megkötött egyezség alkalmas erre. Tehát a bíróság érdemi döntésének gyökere minden esetben a gyermeki érdek kell, hogy legyen, amely csak a gyermek vágyainak ismeretében hozható meg.⁵⁶

Miután a bíróság az eset összes releváns körülményét megvizsgálta, döntésében számos kérdésben határoznia kell, így

⁵³ DARNÓT Sára: A gyermek meghallgatása a családjogi perekben, in *Családi Jog*, 2017/4. szám, 21-22. o.

⁵⁴ FEHÉRNÉ DR. GAÁL Tünde: Gondolatok a kiskorú gyermek véleménynyilvánításának és meghallgatásának elkerülhetetlenségéről a szülői felelősséget érintő perekben – a Budapest Környéki Törvényszék és a területéhez tartozó járásbíróságok gyakorlata alapján, in *Családi Jog*, 2016/2. szám, 12. o.

⁵⁵ Ptk. 4:171. § (4) bekezdés.

⁵⁶ FEHÉRNÉ: Uo.

- döntenie kell a szülők által önállóan gyakorolt gondoskodás időtartamának mértékéről, mely döntés során figyelembe kell vennie a szünetek és az ünnepek időszakát is
- ki kell jelölnie a gyermek lakóhelyét
- a bíróság döntésének fontos sarokpontját kell, hogy képezze a gyermek átdásának és átvételének a módja is
- szükség esetén a gyermek tartásáról is rendelkeznie kell ⁵⁷

A szülők által önállóan gyakorolt gondoskodás időtartamát tekintve, míg a Ptk. azonos időtartamban jogosítja fel a szülőket a gyermek gondozására, addig a külföldi gyakorlatban, ha a gyermek idejének több mint 40%-át tölti az egyik szülővel és kevesebb, mint 60%-át a másik szülővel, akkor ez is váltott elhelyezésként valósul meg. Ez is bizonyítja azt, hogy nem feltétlenül az a jó megoldás, ha a gyermek idejét teljesen egyenlően osztják fel a szülők között.⁵⁸ Arra nézve, hogy milyen gyakorisággal kerül sor a gyermek gondozásában történő váltásra, ami ezt illeti teljességgel változó megoldások alakultak ki a gyakorlatban, ugyanis a napi, kétnapi váltástól egészen a kéthavi vagy félévi váltásokig találkoztunk megoldásokkal. Egyes európai országokban nem ritka a heti váltás jelensége, amikor is a gyermek egy hetet tölt az egyik, majd ugyanannyi időt a másik szülőnél.⁵⁹ A bíróság döntésének ki kell térnie a szünetek és az ünnepek kérdésének szabályozására is, hiszen nyilvánvalóan igazságtalan lenne, ha minden évben ugyanaz a szülő tölthetné együtt gyermekével a kiemelt ünnepeket. A téma szempontjából szükségesnek gondolom megemlíteni a Debreceni Járásbíróság ideiglenes intézkedésként meghozott döntését, melyben az érintett gyermek heti váltásban történő gondozásáról döntött a bíróság. A fellebbezés folytán a Debreceni Törvényszék az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatva, a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján – az édesapával való kapcsolattartás szabályozása mellett – az édesanyjánál helyezte el a gyermeket. A másodfokú bíróság döntésének indokaként arra hivatkozott, hogy a gyermek érdeke nem más, mint hogy állandó és biztos környezetben nevelkedjen. A bíróság álláspontja szerint a heti váltással történő gondoskodás ezt nem tudja biztosítani, hiszen az állandó költözés kiszámíthatatlanságot

⁵⁷ Ptk. 4:167/A. § (1)-(2) bekezdés.

⁵⁸ SZEIBERT-ERDŐS Orsolya: Gyermekelhelyezéshez kapcsolódó aktuális problémák a XXI. század elején, in *Családi Jog*, 2008/3. szám, 26-30. o.

⁵⁹ SZEIBERT: *Együtt a házasság felbontása után is? A közös szülői felügyelet és a váltott elhelyezés európai tendenciái*, i.m. 2. o.

okozhat, ami negatív irányban hathat a gyermek pszichés fejlődésére is.⁶⁰ Az ítélet indokolását olvasva kérdésként merül fel bennem, hogy ha évekkkel ezelőtt nem találták megfelelőnek a heti rendszerességgel történő váltást a szülők között, akkor a jövőben vajon milyen időtartam lesz meghatározó a váltott gondoskodás elrendelése során. Mivel hazánkban csak mostanra került jogszabályi keretek közé a döntésben szükséges elemek szabályozása, és mivel az ügyek tekintetében csak a január elsejét követően indult eljárásokban alkalmazható az új szabályozás, ezért a gyakorlat kikristályosodása a váltások megfelelő időtartamára nézve még várat magára.

Váltott gondoskodás esetén problémát jelenthet a gyermek lakóhelyének nyilvántarthatósága, például beiskoláztatása során, különösen akkor, ha a szülők lakóhelye különböző iskolai körzetekhez tartozik és a szülők mindegyike a magához közelebbi iskolába szeretné járatni gyermekét.⁶¹ Az Új Ptk. Tanácsadó Testülete állást foglalt abban a kérdésben, hogy „a közös szülői felügyelet keretei közötti „váltott elhelyezés” esetében megjelölhető-e mindkét szülő lakása a gyermek lakóhelyeként? [4:21. § (4) bek.]” A Testület álláspontja szerint, ha a váltott gondoskodás akár kétheti vagy több havonkénti váltásban valósul meg, akkor előfordulhat, hogy a gyermek ténylegesen két helyen lakik, azonban a gyermeknek ilyen esetben is csak egy nyilvántartott lakóhelye lehet.⁶² A testület álláspontja indokaként a lakcím – nyilvántartás és a gyermekvédelem problémáit jelölte meg.⁶³ A szülők közötti konfliktusok elkerülése és az imént említettek fényében teljes mértékben érthető a bíróság döntési kötelezettsége a gyermek lakóhelyét illetően.

Váltott gondoskodás esetén nincs szükség arra, hogy a bíróság a kapcsolattartásról külön rendelkezzen, hiszen ebben az esetben a szülők ténylegesen is hasonló intenzitással vesznek részt a gyermek életében és nevelésében, valamint a gyermek mindkét szülőjével ugyanannyi időt tud eltölteni. A bíróságnak azonban mindenképp döntenie kell arról, hogy a szülők a gyermek gondozása kapcsán a váltások során hol és mikor, milyen gyakorisággal adják át egymásnak a gyermeket.⁶⁴ Meg kell tehát határozni, hogy mely napon, hány órákor és hol (valamelyik szülő lakóhelyén vagy más helyszínen) kerül sor a gyermek átadására.

⁶⁰ A Debreceni Járásbíróság 3.P.20.806/2013/34. sorszámú ideiglenes intézkedése. A Debreceni Törvényszék 1.Pkf.21.054/2013/2. számú végzése. PÁL Szilvia: „Az otthontalanság otthona” – szófelhők a váltott gyermekelhelyezésről és a kapcsolattartásról, in *Családi Jog*, 2014/1. szám, 12-14. o.

⁶¹ SZEIBERT-ERDŐS: *Gyermkelhelyezéshez kapcsolódó aktuális problémák a XXI. század elején*, i.m. 26-30. o.

⁶² A közös szülői felügyelet keretei közötti „váltott elhelyezés” esetében megjelölhető-e mindkét szülő lakása a gyermek lakóhelyeként? [4:21. § (4) bek.] <https://kuria-birosag.hu/hu/content/kozos-szuloi-felugyelet-keretei-kozott-valtott-elhelyezes-eseteben-megjelolhető-e-mindket> (Letöltve: 2022.03.28.)

⁶³ GRÁD András: A váltott gyermekelhelyezés jogi és pszichológiai aspektusai, in *Családi Jog*, 2019/4. szám, 6-7.o.

⁶⁴ Ptk indokolás-Új jogtár.

<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1300005.TV/ts/20220101/lr/lawrefP%284%3A171%29B%284%29> (Letöltve: 2022.03.28.)

Fontos kiemelni, hogy maga a váltott gondoskodás, az hogy a szülők azonos időtartamban gondoskodnak a gyermekről, még nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy a szülők elértő vagyoni – és jövedelmi viszonyaira figyelemmel, a bíróság szükség esetén az egyik szülő részéről gyermektartásdíj fizetési kötelezettséget állapítson meg.⁶⁵ Gyakorlati megvalósulását tekintve úgy gondolom a jövőben szükséges lesz annak rögzítése, hogy bizonyos kiadásokat (pl.: különórák, tanszerek, iskolai ellátás) mely szülő lesz köteles teljesíteni, vagy rögzíteni, hogy ezeket felváltva, esetleg az anyagi helyzetre tekintettel milyen arányban kötelesek viselni.

Az ismertetett előkövetelmények és döntési kötelezettségek alapján is egyértelműnek látszik, hogy a váltott gondoskodás elrendelésére csak az adott körülmények részletes és komplex vizsgálata után kerülhet sor.

⁶⁵ Ptk indokolás-Új jogtár.
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1300005.TV/ts/20220101/lr/lawrefP%284%3A171%29B%284%29>

4. A külföldi gyakorlat kialakulása

Európa országait tekintve nagy különbségek mutatkoznak a váltott elhelyezés megvalósulása tekintetében. Eltérések figyelhetők meg abban, hogy mely esetekben rendelkezhet az elrendeléséről a bíróság: csak a szülők együttes kérelmére⁶⁶, vagy esetleg az egyik szülő kérelmére akkor is, ha a másik fél ezt ellenzi,⁶⁷ vagy pedig akkor is elrendelhető, ha mindkét szülő ellenzi, de mégis ez a megoldás tűnik a gyermek számára a legjobbnak. Különbség figyelhető meg abban is, hogy esetleges lehetőségként vagy főszabályként tekintenek rá.⁶⁸ Bizonyos országok jogrendszere a közös szülői felügyelet mellett foglal állást, de ez nem feltétlenül jelenti a váltott elhelyezés támogatását, másutt pedig pont ennek érvényesülését támogatják. A következőkben olyan országok gyakorlatának bemutatására kerül sor, ahol már több éve érvényesül a váltott elhelyezés (*shared parenting*) intézménye.

Legkorábban Svédországban vezették be 1998-ban, ahol a jogalkotó számára nem volt kérdés, hogy az egyik szülő akarata ellenére elrendelt közös szülői felügyeleti jog esetén számos kérdésben nem tudnak majd megegyezni a szülők, így például a gyermek elhelyezésében sem. Erre nézve a svéd jog megfelelő megoldásnak látta a váltott elhelyezés bevezetését.⁶⁹ Bevezetésének előzményeként szolgált egyrészt, hogy 1976-ban lehetővé tették a házasság felbontása utáni közös szülői felügyelet lehetőségét, majd a 1992-ben már az egyik szülő kérelmére is elrendelhető volt a közös szülői felelősség és ezt követően 1998-ra már az egyik szülő kifejezett akarata ellenére is elrendelhető lett a közös szülői felügyelet, valamint a váltott elhelyezés.⁷⁰

A váltott elhelyezés lehetősége Franciaországban 2002-ben jelent meg, melynek bevezetését a jogalkotó nem csak a szülők kifejezett megállapodása esetére tette lehetővé, hanem ilyen irányú kompromisszumuk hiányában is. Abban az esetben azonban, ha a szülők közös kérelemmel fordultak a bírósághoz, akkor nem csak a konkrét írásbeli megállapodásuk előterjesztése, hanem a gyermek jövőbeni elhelyezésére vonatkozó gyakorlati elképzelésük, terveik benyújtása is szükségessé vált. Franciaországban sajátos változatként jelent meg az ún. ideiglenes váltott elhelyezés lehetősége, melynek szükségességét az igazolta, hogy a szülők

⁶⁶ Finnország.

⁶⁷ Svédország.

⁶⁸ VISONTAI - SZABÓ Katalin: *A szülői felügyeleti jogok gyakorlása rendezésének jogi keretei, pszichológiai háttere és problémái*. Doktori értekezés, 2014, Szeged, 97. o. http://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/2235/2/visontai_disszertacio.pdf (Letöltve: 2022.03.30.)

⁶⁹ ANNA, SINGER: *Active parenting or Solomon's justice? Alternating residence in Sweden for children with separated parents*, Utrecht Law Review, 2008, 35. o. [file:///C:/Users/Niki/Downloads/64-64-1-PB.pdf](http://C:/Users/Niki/Downloads/64-64-1-PB.pdf) (Letöltve: 2020.03.31.)

⁷⁰ SZEIBERT- ERDŐS: *Gyermekehelyezéshez kapcsolódó aktuális problémák a XXI. század elején*, i.m. 26-30. o.

megegyezésének hiányában is elrendelheti a bíróság a váltott elhelyezés megvalósulását.⁷¹ Ebben az esetben a váltott gondoskodás meghatározott időtartamra szól, melynek tartamát a bíróság állapítja meg. Ezen időszak végén a bíróság meghatározza a gyermek lakóhelyét, biztosítva a váltott gondoskodás folytatását, vagy a gyermek végleges otthonául kijelöli az egyik szülő lakóhelyét.⁷²

Belgiumban már a 2000-es évek elején megjelent a váltott elhelyezés gondolata, miszerint a gyermek tartózkodási helyét, szülei lakóhelye között egyenlő arányban kell megosztani, azonban törvényi szinten megvalósuló szabályozásra csak 2006-ban került sor.⁷³ A szabályozás nem kíván különbséget tenni a szülők között, így a bíróság tiszteletben tarja a szülők közös felügyeleti jog iránti kérelmét, ami csak akkor tagadható meg, ha az nem felel meg a gyermek érdekének.⁷⁴ A szülők megállapodásának hiányában a bíróságnak első lehetőségként a gyerekekről történő váltott gondoskodást kell figyelembe vennie, feltéve, ha legalább a szülők egyike ezt kéri. Ha a szülők mindegyike eltérő döntést indítványoz és egyikük kérelmében sem jelenik meg esetleges megoldásként a váltva történő gondoskodás, akkor a bíróság a szülők egyenlőségének szem előtt tartása végett nem rendelheti el azt.⁷⁵

Hollandiában, 2009-től a házasság felbontására irányuló kereset benyújtásának előfeltételül szabták meg a szülői felügyelet gyakorlására vonatkozó terv bírósághoz történő benyújtását. Az elkészített tervnek, a szülők szülői felügyeleti jogának gyakorlását, a házasság felbontása utáni időre kell rendeznie.⁷⁶ Az ún. parenting plan célja az, hogy a szülők ezáltal bizonyítani tudják, hogy végig gondolták válásuk gyermekre gyakorolt hatásait. A tervben való megegyezés hiánya, azonban nem képezi akadályát a közös szülői felügyeleti jog elrendelésének. A gyermek egyenlő arányú gondoskodása helyett, a szülők jövőre vonatkozó terve kapott nagyobb hangsúlyt Hollandiában.⁷⁷

Az ismertetett országok, illetve más európai országok tekintetében is elmondható, hogy a váltott gondoskodás intézményét időben megelőzte a közös szülői felügyelet kialakulása, amely

⁷¹SZEIBERT- ERDŐS: Uo.

⁷² FRÉDÉRQUE, GRANET: Alternating residence and relocation. A view from France, Utrecht Law Review, 2008, 50. o. <https://www.readcube.com/articles/10.18352%2Fulr.65> (Letöltve: 2022.04.02.)

⁷³ SZEIBERT: *A váltott gondoskodás szabályozása, elterjedtsége és a gyermekekre gyakorolt hatása*, i.m. 39. o.

⁷⁴ Family law in Belgium: overview Custody/parental responsibility. 27. What is the legal position in relation to custody/parental responsibility following the breakdown of a relationship or marriage? [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-028-9004?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true#co_anchor_a500767](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-028-9004?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true#co_anchor_a500767) (Letöltve: 2022.04.02.)

⁷⁵ SZEIBERT: Uo.

⁷⁶ WEISS EMILIA: A gyermeki jogok és a szülői jogok és kötelességek gyakorlásának néhány újabb kérdése, in *Családi Jog*, 2010/1. szám, 1-12. o.

⁷⁷ SZEIBERT: Uo.

azzal magyarázható, hogy a gyermek váltott elhelyezésének egyértelmű előfeltétele a szülők fennmaradó közös felügyelete, azonban ez nem jár a váltott gondoskodás automatikus elrendelésével. Hazánk tekintetében a jogalkotó már 1995-ben biztosította a szülők válása esetén a közös szülői felügyelet fennmaradásának lehetőségét, majd huszonhét év elteltével itthon is jogszabályi keretek között került szabályozásra a váltott elhelyezés lehetősége. A nemzetközi tendencia követése pedig véget vethet a nyertes – vesztes ítéletek tömkelegének. Az eddigi gyakorlat alapján ugyanis csak az egyik fél nyerte meg a gyermek elhelyezését, míg a másik fél ezzel párhuzamosan elveszítette azt. Ez a helyzet pedig ellentmondásos az alapvető emberi és szülői jogokkal szemben, hiszen mindkét szülőnek ugyanolyan jogai és kötelezettségei vannak a gyermek nevelésével kapcsolatban, valamint a gyermeknek is joga van mindkét szülőjéhez.⁷⁸

⁷⁸ Gyermekelhelyezés: kinyílt a kapu az édesapák előtt. Tomasovszki László klinikai felnőtt- és gyermekpszichológus, igazságügyi szakértő.
https://mandiner.hu/cikk/20211112_kozos_felugyelet_valtott_neveles (Letöltve: 2022.04.06.)

5. Érvek és ellenérvek

Annak ellenére, hogy a váltott elhelyezés számos ország jogrendszerében és gyakorlatában is létezik, pozitív hatásai mellett az intézmény hátulütőivel is számolni kell. Az alábbiakban a gyermek osztott elhelyezését támogató, valamint az azokat cáfoló érvek ismertetésére törekszem.

Az első és talán legfontosabb érv, hogy a váltott elhelyezés megvalósulásával a gyermek mindkét szülőjével szoros kapcsolatban maradhat, hiszen nem kell elválni a különélő szülőtől és ez szolgálja a mindenekfelett álló érdekét is. Hiába is a közös szülői felügyelet, ha a gyermek csak az egyik szülővel él és csak kéthetente találkozhat a különélő apával vagy anyával. Ez kellően szolgálja a szülők érdekét is, ugyanis egyikük sem válik kirekesztett személlyé a gyermek életében. A szoros és a megfelelő szülő – gyermek kapcsolat fenntartása mellett azonban ellenérvként hozható fel a biztos otthon hiánya, az instabilitás.⁷⁹ Sok gyermek számára nehézséget jelent a folyamatos költözés, a két otthon közötti állandó váltás, az eltérő követelményekhez és környezethez való alkalmazkodás.⁸⁰

Egyes nézetek szerint önmagában a szülők közötti jó kommunikáció hiánya nem jelent feltétlen hátrányt, illetve akadályt, hiszen a váltott elhelyezés elrendelésével megszűnik a szülők közötti konfliktusforrás, nincs már min vitatkozniuk, hiszen már mindkettőjük otthonában együtt élhet velük a gyermek. Sőt a gyermek későbbi életére is pozitívan tud hatni, ha látja szülei együttműködését. Találkozhatunk azonban olyan állásponttal is, amely szerint a szülők rossz viszonya, a megfelelő kommunikációs készség hiánya esetén nem rendelhető el a váltott gondoskodás, hiszen ez nagyfokú együttműködési készséget feltételezne a szülők részéről.⁸¹ Ha a szülők viszonya nem tud rendeződni, akkor a gyermek ezáltal még nagyobb feszültségnek lenne kitéve, hiszen váltott gondoskodás esetén továbbra is szükséges a szülők kapcsolattartása.⁸²

Úgy gondolom, előnyként kell megemlíteni azt is, hogy a váltott elhelyezés által a szülők között megoszlik a gyermekneveléssel járó teher, hiszen ebből adódóan, amíg az egyik szülőnél van a kiskorú, addig neki kell helytállni a gyermek mindennapjaiban és ez alatt az idő alatt a

⁷⁹Svédország utánkövetéses vizsgálat eredménye (2002). SZEIBERT-ERDŐS: *Gyermekehelyezéshez kapcsolódó aktuális problémák a XXI. század elején*, i.m. 26-30. o.

⁸⁰SZEIBERT Orsolya: Variációk a gyermeki hangra: a gyermek bevonása a szülői felügyelettel kapcsolatos mediációba – álláspontjának gyermekvédelmi szakember általi rögzítése – véleménye a váltott gondoskodásról, in *Családi Jog*, 2019/2. szám, 46-47. o.

⁸¹ SZEIBERT: *A váltott gondoskodás szabályozása, elterjedtsége és a gyermekekre gyakorolt hatása*, i.m. 41-42. o.

⁸² SZEIBERT Orsolya: A gyermeki jogok és érdekek érvényesülése a német családjogban – a gyermek meghallgatása és a váltott gondoskodás, in *Családi Jog*, 2017/2. szám, 54. o.

másik szülő, akár nyugodtabb napokat is élhet, annak érdekében, hogy aztán a soron következő váltás alkalmával kipihierten tudjon a dolgos hétköznapiak elé állni.

Edward Kruk, a téma nagy szakértője több releváns előnyt is megfogalmazott, többek között azt, hogy a váltott elhelyezés által a gyermek ugyanazt a törődést tudja megkapni a szüleitől, mint a válás előtt. Álláspontja szerint ez garantálja a gyermek életében a folytonosságot és a stabilitást. Kruk szerint a váltott elhelyezés szükségtelemmé teszi a kapcsolattartási szabályok részletes elkészítését, így csökkenti a kapcsolattartási idő patikamérlegen történő számolását is. Emellett csökkenti a szülői elidegenítés kockázatának lehetőségét is⁸³, hiszen azáltal, hogy a gyermek mindkét szülővel kellő időt tölt el, csekélyebb hatása van az ún. elidegenítő szülő manipulációnak.⁸⁴

⁸³ A váltott elhelyezés előnyei és hasznai a gyermek számára. Edward Kruk szociológus, családkutató előadásának összefoglalója. Figyeljetek Rám! Gyermekjogi Konferencia, 2019.05.10. Budapest. <https://www.apakazigazsagert.org/cikk/a-valtott-elhelyezes-elonyei-es-haszna-a-gyermek-szamara> (Letöltve: 2022.04.08.)

⁸⁴ „Ha mindkét szülő részt vesz a gyermek életében, a szülők kevésbé hajlamosak az elidegenítési taktikákat alkalmazni. Ez különösen fontos érv amellyel, hogy a váltott elhelyezés a gyermek legjobb érdekét szolgálja. A szülői elidegenítést a kutatók egyöntetűen a súlyosabb gyermekbántalmazási formának tartják, mivel eredményeképpen a gyermeket megfosztják az egyik szülő törődésétől, gondoskodásától és annak egész családjától.”- Edward Kruk előadásának összefoglalója. <https://www.apakazigazsagert.org/cikk/a-valtott-elhelyezes-elonyei-es-haszna-a-gyermek-szamara> (Letöltve: 2022.04.08.)

Záró gondolatok

Dolgozatom befejező mondatain tűnődve eszembe jutott számtalan olyan eset, amelyet akár szűkebb, akár tágabb környezetemben hallottam, tapasztaltam vagy éppen esettanulmányként olvastam, esetleg a média által került reflektorfénybe. Ahol egy addig egészen békésnek hitt család, szinte kifordulva önmagából civakodik, harcol, csatázik. Egyrészt egymással, másrészt arról a gyermekről, aki az érzéseit és igényeit csak nagyon ritkán tudja érvényre juttatni. És ekkor megfogalmazódott bennem újra a kérdés, amely témafelvetésem fő gondolata is volt. Valóban a gyermekek érdekét szolgálja-e a váltott gondoskodás törvényben szabályozott lehetősége?

Végig gondolva a dolgozat készítése során elolvasott forrásokat, az eddigi gyakorlatokra és tapasztalatokra támaszkodva, a válaszom határozott igen. Bár hazánkban még nem tekint vissza olyan nagy múltra, mint az említett országokban, azonban azon törekvések, tapasztalatok és a kialakult gyakorlat alapján, amely megelőzte a váltott elhelyezés jogszabályi keretek közé emelését, véleményem szerint számos előnye van, elsősorban a gyermekre nézve. Természetesen nem elhanyagolható a szülők érdeke sem, - hiszen az is hatással lesz majd a kiskorúra -, de mégiscsak a gyermek a jövő záloga. És nem mindegy, hogy úgy tekint szülei válására és a családi kötelék felbomlására, mint egy új lehetőségre, ahol anya és apa is boldog. Vagy úgy tekint rá és azt érzi, hogy egy végeláthatatlan káosz közepén ugyan ő a főszereplő, de nem a saját elhatározásából. Mindez óriási teher lehet egy gyermek számára, amit minden eszközzel, így jogi eszközökkel is enyhíteni, és őt védeni kell. Erre megfelelő eszközként szolgálhat a váltott gondoskodás elrendelése, amelyhez azonban elengedhetetlen jó néhány körülmény tisztázása. Ezek komplex vizsgálata pedig már a bíróság feladata, hiszen egy felelős döntéshez, amely a gyermek érdekeit szolgálja, elengedhetetlen a körülmények alapos és egymással összefüggő elemzése. Lényegesnek ítélem egyrészt a szülők viszonyának, együttműködési készségének vizsgálatát, hiszen ezek hiányában nehezen tartom elképzelhetőnek a váltott elhelyezés megfelelő működését. A különélő szülő számára biztosított kapcsolattartáshoz képest szerintem ugyan jóval több egyeztetést igényel a gyermek mindennapi élete – gondolok itt az iskolai teendőkre, egészségügyi problémákra – mivel a váltott gondoskodással már a szülők mindegyike azonos intenzitással tud részt venni gyermekük életében, de nagyobb lehetőséget is biztosít a gyermek fejlődésében való részvételre. Másrészt a körülmények részletes vizsgálata során szintén hangsúlyosnak érzem annak figyelembe vételét, hogy a szülők a válásukat megelőzőleg, hogyan és miként vették ki

részüket a gyermek gondozásából és neveléséből. Ugyanis nem mindegy, hogy a szülő tényleges akarat alapján kéri vagy fogadja el a váltott elhelyezés lehetőségét, vagy csak annak érdekében, hogy elmondhassa szülői felügyeleti jogának fizikai értelemben vett egyenlőségét is.

A külföldi gyakorlat elemzése során, az a javaslat fogalmazódott meg bennem, hogy akár a hazai gyakorlatban is célszerű lenne bevezetni egy próbaidőszakot mielőtt véglegesen sor kerülne a váltott gondoskodás elrendelésére. A próba időtartamát nézve, a francia gyakorlathoz hasonlóan 3-6 hónap időtartamban javasolnám meghatározni, azzal, hogy legmegfelelőbbnek a két véglet közötti időt találom. Egyrészt önmagában három hónap valószínűleg kevésnek bizonyulna az új helyzettel járó körülmények megtapasztalásához, másrészt véleményem szerint a hat hónap bizonyos hátrányokat is rejtene magában. A hosszú idő abból a szempontból lehet problémás, ha a gyermek mégsem képes alkalmazkodni az új helyzethez, vagy ha kiderül, hogy mégsem ez a megoldás szolgálja leginkább az érdekét.

Az előnyökre visszautalva, a váltott gondoskodás legnagyobb pozitívuma, hogy a gyermek mindkét szülővel ugyanolyan minőségű kapcsolatot tud fenntartani. Attól, hogy szülei érzelmi kapcsolata véget ért és útjaik elváltak egymástól, a gyermeknek még nem kell elválni egyiküktől sem. A váltott gondoskodás megteremti számár annak lehetőséget, hogy egyszerre mindkét szülő otthona az ő otthona is lehessen. Az ismert győztes – vesztes helyzet így tud átalakulni a „nyertes mindent visz” helyzetté. A váltott elhelyezés legnagyobb nyertese pedig maga a kiskorú gyermek, hiszen a mindennapjaiban továbbra is maga mellett tudhatja mindkét szülőjét.

Életünk folyamán számtalan szerepben találkozhatunk majd a családi egység felbomlásával. Lehetünk családiról vagy barátiról érintettek, esetleg elszenvedői, de lehetünk ügyfelünk képviselői, és akár az ügyben érdemi döntést hozók is. Utolsó gondolatként annyit javasolnék, hogy ezt a mondatot mindig tartsuk szem előtt: „A szülők válnak, a gyermek NEM!”

Forrásjegyzék

Felhasznált irodalom:

1. ANNA, Singer: Active parenting or Solomon's justice? Alternating residence in Sweden for children with separated parents, Utrecht Law Review, 2008. Letöltés helye: <file:///C:/Users/Niki/Downloads/64-64-1-PB.pdf>
2. BARZÓ Tímea: A családjog alapelvei és érvényesülésük nehézségei, in *Miskolci Jogi Szemle*, 2017/1. különszám.
3. BERECKZI Ildikó: *Gyermei jogok és szülői felelősség nemzetközi magánjogi perspektívából*. Doktori értekezés, 2020, Budapest. Letöltés helye: https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Bereczki_Ildiko_tezismk.pdf
4. CSEHI Zoltán (szerk.): 2013. évi V. törvény a Polgári törvénykönyvről Kommentárja, 2021, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft.
5. DARNÓT Sára: A gyermek meghallgatása a családjogi perekben, in *Családi Jog*, 2017/4. szám.
6. FAZEKAS Ágota: A gyermeki jogok érvényesülése az új Polgári törvénykönyv Családjogi könyvében, in *Pro Futuro*, 2016/2. szám.
7. FEHÉRNÉ Dr. Gaál Tünde: Gondolatok a kiskorú gyermek véleménynyilvánításának és meghallgatásának elkerülhetetlenségéről a szülői felelősséget érintő perekben – a Budapest Környéki Törvényszék és a területéhez tartozó járásbíróságok gyakorlata alapján, in *Családi Jog*, 2016/2. szám.
8. FILÓ Erika, KATONÁNÉ PEHR Erika: *Gyermei jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem*, 2015, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest.
9. FRÉDÉRQUE, Granet: Alternating residence and relocation. A view from France, Utrecht Law Review, 2008. Letöltés helye: <https://www.readcube.com/articles/10.18352%2Fulr.65>
10. GOTHÁRDI Enikő: A szülői felelősség fogalma, valamint a gyermek személyével kapcsolatos tartalma az Európai Családjogi Bizottság Elvei tükrében, in *Családi Jog*, 2019/3. szám.
11. GRÁD András: A váltott gyermekelhelyezés jogi és pszichológiai aspektusai, in *Családi Jog*, 2019/4. szám.
12. GYENGÉNÉ DR. NAGY Mária: Arany középút? – a váltott elhelyezés első tapasztalatai Franciaországban, in *Családi Jog*, 2006/2. szám.

13. MÉSZÁROS-BARCSA Ildikó Judit: A családjog közigazgatási vetületei: különös tekintettel a szülői felügyelet rendezése és gyakorlása során felmerülő elméleti és gyakorlati kérdésekre. Szakdolgozat, 2020, Budapest. Letöltés helye: https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/Opuscula_Juv_Meszaros-Barcsa.pdf
14. PÁL Szilvia: „Az otthontalanság otthona”– szófelhők a váltott gyermekelhelyezésről és a kapcsolattartásról, in *Családi Jog*, 2014/1. szám.
15. REIDERNÉ DR. BÁNKI Erika: A gyermekek érdeke a felbomló családban. Doktori értekezés, 2014, Győr. Letöltés helye: https://doktiskjog.sze.hu/images/RBE_%c3%a9rtekez%c3%a9s.pdf
16. SZEIBERT Orsolya: A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában, 2014, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest.
17. SZEIBERT Orsolya: A gyermeki jogok és érdekek érvényesülése a német családjogban – a gyermek meghallgatása és a váltott gondoskodás, in *Családi Jog*, 2017/2. szám,
18. SZEIBERT Orsolya: A váltott gondoskodás szabályozása, elterjedtsége és a gyermekekre gyakorolt hatása, in *Családi Jog*, 2017/1. szám.
19. SZEIBERT Orsolya: *Családi Jogi*, 2018, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
20. SZEIBERT Orsolya: Együtt a házasság felbontása után is? A közös szülői felügyelet és a váltott elhelyezés európai tendenciái, in *Családi Jog*, 2012/4. szám.
21. SZEIBERT Orsolya: Gyermeki jogok, in Lamm Vanda (szerk.): *Emberi Jogi Enciklopédia*, 2018, HVG-ORAC, Budapest.
22. SZEIBERT-ERDŐS Orsolya: Gyermekelhelyezéshez kapcsolódó aktuális problémák a XXI. század elején, in *Családi Jog*, 2008/3. szám
23. SZEIBERT Orsolya: Variációk a gyermeki hangra: a gyermek bevonása a szülői felügyelettel kapcsolatos mediációba – álláspontjának gyermekvédelmi szakember általi rögzítése – véleménye a váltott gondoskodásról, in *Családi Jog*, 2019/2. szám.
24. VISONTAI-SZABÓ Katalin: A szülői felügyeleti jogok gyakorlása rendezésének jogi keretei, pszichológiai háttere és problémái. Doktori értekezés, 2014, Szeged. http://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/2235/2/visontai_disszertacio.pdf
25. VISONTAI-SZABÓ Katalin: A szülői felügyelet tartalmának és rendezésének jogtörténeti fejlődése Magyarországon a 19-20. században, in *Diké*, 2019/1. szám.
26. WEISS Emilia: A gyermeki jogok és a szülői jogok és kötelességek gyakorlásának néhány újabb kérdése, in *Családi Jog*, 2010/1. szám.
27. ZSÍROS Annamária: Az Európai Unió Családjoga és az azt szabályozó rendeletek fejlődése, in *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica*, 2014/32. szám. Letöltés helye: <http://midra.uni-miskolc.hu/document/19889/13876.pdf>

Felhasznált jogforrások:

1. Magyarország Alaptörvénye.
2. 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.
3. 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről.
4. 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról.
5. BH 2020.11.
6. 17. számú Irányelv a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról.

Egyéb források:

1. A közös szülői felügyelet keretei közötti „váltott elhelyezés” esetében megjelölhető-e mindkét szülő lakása a gyermek lakóhelyeként? [4:21. § (4) bek.]
Letöltés helye: <https://kuria-birosag.hu/hu/content/kozos-szuloi-felugyelet-keretei-kozotti-valtott-elhelyezes-eseteben-megjelolhető-e-mindket>
2. A váltott elhelyezés előnyei és hasznai a gyermek számára. Edward Kruk szociológus, családkutató előadásának összefoglalója. Figyeljetek Rám! Gyermekjogi Konferencia, 2019.05.10. Budapest. Letöltés helye: <https://www.apakazigazsagert.org/cikk/a-valtott-elhelyezes-elonyei-es-haszna-a-gyermek-szamara>
3. Family law in Belgium: overview Custody/parental responsibility. 27. What is the legal position in relation to custody/parental responsibility following the breakdown of a relationship or marriage?
Letöltés helye: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-028-9004?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true#co_anchor_a500767](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-028-9004?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true#co_anchor_a500767)
4. Gyermekelhelyezés: kinyílt a kapu az édesapák előtt. Tomasovszki László klinikai felnőtt- és gyermekpszichológus, igazságügyi szakértő. Letöltés helye: https://mandiner.hu/cikk/20211112_kozos_felugyelet_valtott_neveles

5. Kézikönyv a gyermekjogokra vonatkozó európai jogról. Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége/Európa Tanács, 2015. Letöltés helye: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_rights_child_HUN.pdf
6. Közös szülői felügyelet és a váltott gondoskodás – a gyermekek érdekében módosul a Polgári Törvénykönyv. Letöltés helye: <https://www.jogiforum.hu/hir/2021/10/19/kozos-szuloi-felugyelet-es-a-valtott-gondoskodas-a-gyermekek-erdekeben-modosul-a-polgari-torvenykonvy/>
7. Principles on parental responsibilities Letöltés helye: <https://ceflonline.net/wp-content/uploads/Hungarian-translation-of-CEFL-Principles-on-parental-responsibilities.pdf>
8. Ptk indokolás-Új jogtár. Letöltés helye: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1300005.TV/ts/20220101/lr/lawrefP%284%3A171%29B%284%29>
9. Változások a közös szülői felügyelet gyakorlásában 2022. január 1-jétől. Jogászvilág. Letöltés helye: <https://jogaszvilag.hu/szakma/valtozasok-a-kozos-szuloi-felugyelet-gyakorlasaban-2022-január-1-jetol/>
10. Wopera Zsuzsa, a közös szülői felügyelet gyakorlásnak új perspektívái 2022. január 1-jétől. Magyar Jogász Egylet. Letöltés helye: <https://jogaszegylet.hu/jogelet/a-kozos-szuloi-felugyelet-gyakorlasnak-uj-perspektivai-2022-január-1-jetol/>